

нових програмних продуктів візуалізації даних, навчання в інтернеті, використання ігрових технологій; 4) вдосконалення викладання у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання англійської мови професійного спрямування та запровадження викладання англійською мовою фахових дисциплін; 5) практична спрямованість навчання; 6) активне використання у викладанні права інтерактивних методів навчання; 7) залучення курсантів до участі у навчальних програмах країн Європи та світу, професійних тренінгах, майстер-класах, конкурсах з практичних навичок, співпраці із громадськими організаціями та волонтерськими об'єднаннями тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Курсантів університету та патрульних поліцейських навчали проводити допити за англійською моделлю «PEACE» // Харківський національний університет внутрішніх справ : сайт. URL: <http://univd.edu.ua/uk/news/4891> (дата звернення: 31.10.2019).
2. Впровадження передових практик в освітній процес // Харківський національний університет внутрішніх справ : сайт. URL: <http://univd.edu.ua/uk/news/5959> (дата звернення: 01.11.2019).
3. Пінчук О. П., Литвинова С. Г., Буров Ю. В. Синтетичне навчальне середовище – крок до нової освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Т. 60, № 4. С. 28–44.
4. Підготовче провадження у кримінальному процесі // Навчаємо через практику: досвід використання судових трансляцій у викладанні права / упоряд. Н.Ф. Боярський. Харків : ФОП Панов А. М., 2019. 130 с.
5. Матюшкова Т. П. Англійська мова у навчанні та професійному спілкуванні працівників правоохоронних органів України // Професійна підготовка суддів, прокурорів та працівників правоохоронних органів: національний і зарубіжний досвід : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (19 верес. 2019 р.). Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. С. 89–91.
6. Курсант університету Віталій Найда взяв участь у програмі Erasmus+ у Грузії // Харківський національний університет внутрішніх справ : сайт. URL: <http://univd.edu.ua/uk/news/5914> (дата звернення: 31.10.2019).
7. Діяльність волонтерського об'єднання курсантів і студентів // Харківський національний університет внутрішніх справ : сайт. URL: <http://univd.edu.ua/uk/news/5038> (дата звернення: 31.10.2019).
8. Волонтери ХНУВС подарували радість дітям // Харківський національний університет внутрішніх справ : сайт. URL: <http://univd.edu.ua/uk/news/3919> (дата звернення: 31.10.2019).

Одержано 01.11.2019

УДК 93(070)

Костянтин Вікторович МЕЛІХОВ,

старший викладач кафедри іноземних мов

Харківського регіонального інституту державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України

СИСТЕМА ЗВ'ЯЗКІВ ІЗ ГРОМАДСЬКІСТЮ ТА ЇЇ ФОРМУВАННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ (НА ПРИКЛАДІ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Державне управління є особливою системою, де одним із принципів управління є відкритість влади перед суспільством. Взаємодія органів державного управління з громадськістю є необхідною умовою їх ефективної діяльності. Головним чином мова йде про прозорість діяльності органів державної влади, донесення народу інформації про дії влади. Сучасна світова практика свідчить, що тільки при постійній взаємодії органів державної влади з громадськістю вони можуть якісно виконувати свої функції. Для цього вони цілеспрямовано використовують у своїй діяльності засоби, прийоми, методи та процедури нової для України технології зв'язків із громадськістю, впроваджуючи нові комунікативні технології.

«Зв'язки із громадськістю – це комунікативна дисципліна, – вважає Г. Почепцов, спрямована на організацію комунікативного простору в сприятливому режимі для об'єкта зв'язків із громадськістю та покликана управляти позитивним іміджем фірми або людини» [8, с. 16].

Процес розвитку суспільних зв'язків між громадянами і суспільством зосереджує головну увагу на узгодженні зусиль різних груп населення і організацій у вирішенні різноманітних питань та відпрацюванні загальної стратегії дій. Ці трансформаційні процеси сприяли створенню спеціальних підрозділів у державних органах, які відповідали за постійний діалог з населенням і громадськими об'єднаннями. Ці спеціальні підрозділи отримали назву прес-служб.

Прес-служба в органах державної влади – це відділ владної установи, що виступає як спеціалізована структура по роботі із засобами масової інформації з метою комунікативно-інформаційного супроводу діяльності цієї організації. Щодо завдань такого відділу, то його головне завдання – інформування громадськості про прийняті рішення і створення позитивного іміджу суб'єкта інформаційної політики, в даному разі це державна структура і зокрема її керівник.

Дослідник Г. Татарінова виділяє три основні функції, які виконує прес-секретар державного органу влади або місцевого самоврядування: зовнішня, охоронна та внутрішня. Зовнішня функція полягає у всебічному аналізі та оприлюдненні інформації про діяльність органів державної влади, тобто інформування населення. Охоронна функція – в захисті інформації, яка складає державну або службову таємницю, для збереження необхідної секретності цієї інформації. Внутрішня функція – це збір і аналіз інформації про державну установу в ЗМІ для визначення необхідних напрямів розвитку, а також реакції населення на виконання визначеним органом своїх владних повноважень [10].

Партійні органи під час існування СРСР здійснювали абсолютний і необмежений ідеологічний контроль над суспільною свідомістю за допомогою повністю їм підконтрольних ЗМІ. Крім того, за допомогою відділів агітації і пропаганди різних рівнів у партійних структурах направляли діяльність ЗМІ на основі строго встановлених ідеологічних пріоритетів.

Щоб відбулися зміни в сфері медіадіяльності, потрібні були зміни в стратегічному курсі КПРС і СРСР. Такі зміни відбулися після проголошення політики перебудови – курсу на оновлення життя країни, реформ у всіх сферах суспільного життя, модернізації суспільства, докорінних змін в економіці, політиці, національних відносинах, суспільному житті. Зміни в сфері ЗМІ не носили гостро революційного характеру. Повільно крок за кроком, поступові зміни проривали існуючу систему цензурних заборон. Від однієї гучної публікації до іншої збільшувалася ступінь свободи і можливості обговорювати реальне проблеми сьогодення і говорити про драматичні події минулого. Символічними свідченнями нової політики «гласності» стала поява нових програм в теле- і радіоефірі [10].

Новий якісний етап настав у діяльності засобів масової інформації з прийняттям 12 червня 1990 року Закону СРСР «Про друк та інші засоби масової інформації». Зникала монополія КПРС на засоби масової інформації, газети та журнали почали виходити без попередньої цензури (згідно статті Закону про недопущення цензури масової інформації головний цензурний орган Головліт був скасований у квітні 1991 року). Наслідком цього стала поява нових друкованих та електронних ЗМІ. «У 1990 році в Харківській області було зареєстровано 124 найменування друкованої продукції. Через п'ять років, в 1994 році кількість назв збільшилася в п'ять разів! Тільки в 1993 році було зареєстровано в два рази більше найменувань в порівнянні з попереднім» [6, с. 15].

Необхідність постійного інформування громадськості була породжена потребою в проведенні відкритої державної політики. Отже інструментом реалізації такої потреби стали різноманітні прес-служби та прес-центри. Першими в СРСР створили відділи із зв'язків з громадськістю силові структури та спецслужби, а також деякі урядові установи. І це досить логічно, адже специфіка діяльності цих структур полягає у постійній готовності до роботи в кризових ситуаціях. «Якщо для іншої структури криза – це виключення з правил, то силові структури перебувають у постійній готовності до роботи в кризовій ситуації» [7, с. 222].

Першими в незалежній Україні були створені прес-центр Верховної Ради і прес-служба Кабінету Міністрів. Після введення інституту президентства була створена прес-служба Президента України, як структурний підрозділ Адміністрації Президента. Також після створення регіональних органів державної влади були сформовані відповідні структурні підрозділи, яким доручалося організація зв'язків з громадськістю.

В областях спостерігалася велика строкатість у статусі, чисельності, формах і методах діяльності прес-служб обласних державних адміністрацій. Пояснювалося це багатьма факторами: відсутністю регламентуючих документів (наприклад, положень про прес-службу) та постійної координації діяльності з боку прес-служби Президента України, недостатнього розуміння деякими керівниками ролі і ваги роботи із засобами масової комунікації. В обласних адміністраціях, у Києві та Севастополі було створено 15 прес-служб, 5 прес-центрів, 3 інформаційно-аналітичних центрів з функціями прес-служби. У двох областях ця робота покладалась на консультантів (Житомир і Тернопіль), головного спеціаліста (Кіровоград), або завідувача організаційного відділу (Рада Міністрів Автономної Республіки Крим) [1, с. 354].

Процес становлення прес-служб на регіональному рівні можна умовно поділити на три етапи:

1. Січень 1991 – серпень 1991 року. Ситуація двовладдя – КПРС вже не могла працювати старими методами, а нова влада вчилася шляхом проб і помилок. В 1991 році зникає така традиційна форма інформаційної політики КПРС як виступи партійних керівників на зборах трудящих чи в засобах масової інформації. В цей час зі сторінок радянських газет та журналів зникає інформація про те, чим органом (КПРС, комсомолу чи профспілок) є газета чи журнал. Наприклад, міська газета «Вечерний Харьков» стала іменувати себе «міською інформаційною газетою». Партійні ідеологи не могли звикнути з таким явищем як альтернативна, неформальна, антикомуністична преса. З новоствореною газетою обласної ради «Панорама» йшла боротьба тихими апаратними методами – газета не мала ні нормального редакційного приміщення, ні поліграфічної бази, ні обладнання. Як писали харківські газети, характеризуючи діяльність обкому КПРС – «керівництво Харківського обкому КПРС унікало інтерв'ю [5; 9]».

2. Вересень 1991 – травень 1992 рр. В країні відбувається трансформація державних інститутів влади – об'єднаннями змінюються на обласні представництва Президента. Цей період характеризує намагання влади працювати з журналістами без спеціально призначених для цього інститутів в особі прес-служб. Але вже є розуміння необхідності такої служби – у структурі обласної ради виникає посада консультант – прес-секретар [3]. У 1994 році у структурі обласної ради з'являється прес-центр [4].

Одним із важливих чинників політичного життя Харківщини у 1991–1996 роках було те, що керівником владних структур області в той час був Олександр Степанович Масельський, якому наряду з великим політичним та господарським досвідом були притаманні типові звичаї керівника того часу. О.Масельський, будучи головою об'єднання, а потім представником Президента України на Харківщині вважав такий захід як прес-конференція такою собі великою нарадою місцевих керівників за участю журналістів.

3. Новий етап розвитку зв'язків з громадськістю почався з травня 1992 р. з часу створення Прес-служби Представника Президента України в Харківській області.

Це був час спільного навчання. Влада вчилася працювати в нових умовах з журналістами, журналісти вчились новим форматам чи технологіям журналістського ремесла.

Основними формами роботи були такі:

- прес-конференції;
- брифінги;
- персональні інтерв'ю керівників;
- відповіді керівників на питання читачів (так звані «прямі лінії»);
- запрошення журналістів на заходи, які проводила обласна адміністрація (селекторні наради, відвідання районів або об'єктів міської інфраструктури).

В газетах з'явилися нові рубрики типу «Із щоденника сесії», «Обласна рада. Хроніка», «Рада і влада», які розповідали про діяльність обласної влади. При цьому велике навантаження припадало на діяльність прес-служби, яка готувала різноманітні інформаційні матеріали.

К недолікам цього періоду слід віднести відсутність планомірної роботи – наприклад, прес-конференції проводились несистематично: перша прес-конференція О. Масельського відбулася лише в жовтні 1991 року. Нерегулярне проведення прес-конференцій змусило журналістів писати про інформаційний вакуум навколо діяльності обласної ради.

Тільки після Диканівської аварії на міських очисних спорудах, в 1995 році до керівництва області повною мірою прийшло усвідомлення важливості інформаційного забезпечення діяльності органів державної влади.

О. Яхно, на той час прес-секретар О. Масельського, згадує: «Саме Диканівка послугувала відправною точкою для проведення регулярних прес-конференцій губернатора та його заступників, зустрічей із журналістами в будь-який час, поїздок представників ЗМІ до районів області. Він прекрасно усвідомив: до Диканівки привернута увага всього світу, потрібна прозорість у висвітленні такої надзвичайної пригоди. І взагалі відчув неочікувану роль преси, чого в нього не було раніше» [2? с. 172].

Висновок. Зв'язки з громадськістю в 90-х роках були новою формою оптимізації функціонування механізмів органів державної влади. Важкість процесів створення прес-служб обумовлювалась одночасним створенням державних структур незалежної України.

Процес виникнення, розвитку та функціонування прес-служб адміністративних органів на Харківщині вже має свою історію та особливості. Він відбувався паралельно з народженням та розбудовою України як незалежної держави зі своєю системою цінностей, серед яких одним із найважливіших були свобода слова та існування незалежних засобів масової інформації.

Методології публічного діалогу у інформаційній політиці вчилися не тільки владні структури, але і засоби масової інформації. Засоби масової інформації були і є невід'ємною ланкою в інформаційних процесах – у широкому сенсі, формуючи світогляд пересічних громадян, у вузькому – позитивний імідж органів державної влади в Україні.

В наш час органам державної влади в Україні для підвищення ефективності своєї роботи необхідно мати ефективний зворотній зв'язок між суспільством і державою. Особливе місце в цьому відношенні займають прес-служби як спеціальний підрозділ інформаційної політики в органах державної влади. Тому питання історичного розвитку прес-служб в органах державної влади мають теоретичне та практичне значення. Недостатнє дослідження цього питання дає право стверджувати актуальність питання зв'язків з громадськістю для вирішення проблем державного управління на сучасному етапі.

Список бібліографічних посилань

1. Бебик В. М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка публік рилейшнз : монографія / Міжнар. акад. управління персоналом. Київ : МАУП, 2005. 440 с.
2. «Господар – його звали у народі...» До 70-річчя О. С. Масельського / вступ. слово В. В. Салигіна. Харків : Фоліо ; Промейкер, 2006. 255 с.
3. Державний архів Харківської області. Ф. № 8-6556. Оп. 1. Передмова до опису справ постійного зберігання за 1990–1998 рр. Лист 3.
4. Державний архів Харківської області. Ф. № 8-6556. Оп. 1. Передмова до опису справ постійного зберігання за 1990–1998 рр. Лист 5–6.
5. Знаковский В. Анатолий Мяслица: «Я бы в слесари пошел...». Слобода. 1991. 28 серпня.
6. Л. И. Мачулин. Негосударственные СМИ Харькова 1990–2000 годов: страницы истории в лицах и воспоминаниях современников. Харків : РА, 2001. 120 с.
7. Почепцов Г. Г. Информационные войны. М. : Рефл-бук, Київ : Ваклер, 2000. 576 с.
8. Почепцов Г. Г. Паблік рилейшнз : навч. посіб. Київ : Знання, 2006. 327 с.
9. Сулима С. Товариш ідеолог, де ваше обличчя? Панорама. 1991. № 35.
10. Татарина Г. Н. Современная пресс-служба : учеб. пособие. Омск, 2007. 79 с.

Одержано 27.10.2019